6. 5. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Podíl na zisku jako výsostné právo společníka obchodní společnosti

Podíl společníka v obchodní korporaci představuje účast, dříve míru účasti, společníka v takové obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.[1] Nová právní úprava podílu obsahuje čistě unifikovanou definici rezignující na předchozí štěpení podílu seznané s dikcí obchodního zákoníku. Ve spojitosti s povšechnou dispozitivní právní úpravou a komplexními aspekty soukromého práva v oblasti práva obchodních korporací,[2] resp. zákona samotného, je na vůli společníků, aby si ve společenské smlouvě do určité zákonem přiznané a povolené míry práva a povinnosti spojené s podílem individualizovali, a to prostřednictvím společenské smlouvy či jiného druhu zakladatelského právního jednání.[3]

Dikce zákona v souvislosti s přihlédnutím k jisté míře osobitosti a specifičnosti práv a povinností spojených s podílem připouští s odkazem na právní úpravu společnosti s ručením omezeným (dále jen: „**SRO**“) diverzifikaci podílů, resp. podíly, se kterými jsou spojena stejná, popřípadě zvláštní práva a povinnosti,[4] eventuálně žádná takováto práva a povinnosti.[5] Zákon nestanoví možnost převoditelnosti samostatných práv náležejících k podílu na SRO, jelikož presumuje jednotnost a následnou nemožnost štěpení takového podílu, resp. neoddělitelnost určitých práv s podílem spojených, ledaže zákon či společenská smlouva určí jinak.[6]Nepřipouští se realizace či jiný druh analogie k ustanovení § 281 ZOK, neboli převod samostatně převoditelných práv v právní úpravě převodu podílu akciové společnosti. Takové omezení se však neuplatní v případě, kdy valná hromada rozhodla o rozdělení zisku společníkům, a tyto v dispozici a možné cesi podílu na zisku[7], jehož právo na vyplacení rozhodnutím valné hromady společníkům v této souvislosti vzniklo, nic neomezuje.[8]Přistoupit k takovému jednání lze však pouze za předpokladu dodržení povinnosti, resp. zákazu bezdůvodného zvýhodňování či znevýhodňování člena obchodní korporace. Konfliktním dojmem by mohlo působit výše zmíněné právní jednání contra legem nerespektující kogentní povinnost *šetřit členská práva a oprávněné zájmy člena obchodní korporace*.[9]

Je diskutabilní, zdali s odkazem na výše uvedený zákaz bezdůvodného znevýhodnění či zvýhodnění společníka na právech a povinnostech plynoucích z účasti na obchodní korporaci je možné podíl reálně individualizovat. Máme za to, že zákon povoluje formování podílu pouze tak, že zvláštní práva spojená s podílem a s účastí na obchodní korporaci související lze pouze přidávat a nikoli ubírat, avšak v korelaci s dikcí zákona zahrnující rovný a nediskriminační přístup k jejímu členovi je nutno klást důraz na možnou nerovnost v právech a povinnostech spojených s podílem, jelikož poskytnutí vyšší, případně nižší míry práv a povinností dojde vždy za zvýhodnění jednoho člena korporace k současnému znevýhodnění ostatních členů.

Právem spojeným s podílem na obchodní korporaci je taktéž právo na podíl na zisku, o jehož rozdělení mezi společníky SRO rozhoduje dle ustanovení § 161 odst. 1 ZOK valná hromada usnesením.[10] Valná hromada umožní usnesením společníkům podílet se na zisku společnosti v poměru jejich podílů, ledaže společenská smlouva stanoví jinak. Je zde patrný okruh myšlenkového působení a kontinuálního konsenzu nad problematikou práva na podíl na zisku společnosti uplatňovaného ze strany společníka takové společnosti, jelikož tento prostřednictvím rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky působil pro futuro taktéž na formování oné kontinuální judikatury mající za to, že společník SRO může žádat pouze valnou hromadou, resp. usnesením

společníků, schválený podíl na zisku, jehož výše byla určena na základě schválené bilance o rozdělení čistého zisku. Nejvyšší soud nicméně dovodil, že byť není možné žádat více, než přiznává takové rozhodnutí valné hromady, je a contrariospolečníku přiznáváno právo domáhat se zrušení usnesení valné hromady žalobou. Takového práva a domáhání se vyššího podílu na zisku však nemůže úspěšně využít společník, který bilanci i výše popsané rozdělení zisku schválil.[11]Zákon o obchodních korporacích na právní jednání, jimiž společník projevuje svou vůli a vykonává tak své právo podílet se na řízení společnosti, pohlíží z několika možných úhlů, přičemž chrání zájmy společníků svou vůli navenek projevit.

O získání faktické možnosti dispozice se ziskem in fine rozhoduje statutární orgán prostřednictvím vyplacení takového podílu na zisku, jelikož je to v průřezu zákona právě statutární orgán, jemuž je uděleno právo podíl na zisku vyplatit. Takový postup při výplatě podílu na zisku se uplatní u všech kapitálových společností, resp. taktéž u akciové společnosti, při uplatnění práva na výplatu dividendy.[12] Statutární orgán při vyplácení podílu na zisku musí postupovat v souladu se zákonem, jelikož nelze vyplatit zisk či podíl na zisku plynoucí z rozhodnutí o jeho rozdělení contra legem. V takovém případě se uplatní vyvratitelná právní domněnka porušení péče řádného hospodáře těmi členy statutárního orgánu, kteří s vyplacením zisku či podílu na zisku na základě takového protizákonného rozhodnutí nejvyššího orgánu obchodní korporace souhlasili.[13] Za stejného předpokladu nelze upírat jedno ze základních práv společníka kapitálové společnosti[14], neboli právo na podíl na zisku, rozhodnutím valné hromady, jímž byl *„schválen zisk k rozdělení s tím, že podíl na něm bude vyplacen toliko členům orgánů společnosti a nikoliv i jejím akcionářům*.“[15]

Předpokladem pro vyplacení podílu na zisku je splnění podmínek tzv. a) modifikovaného bilančního testu a b) testu insolvence.

Ad a) Ustanovení § 161 odst. 4 ZOK omezuje výši částky, k jejímuž rozdělení a vyplacení má na základě rozhodnutí valné hromady o rozdělení podílů na zisku dojít. Tato nesmí *„překročit výši hospodářského výsledku posledního skončeného účetního období zvýšenou o nerozdělený zisk z předchozích období a sníženou o ztráty z předchozích období a o příděly do rezervních a jiných fondů*.“[16]Modifikace bilančního testu je obdobou bilančního testu v ustanovení § 350 odst. 1 ZOK, který v bližší míře specifikuje a rozdělení zisku omezuje též o *„jiné vlastní zdroje*,“ v důsledku jejichž výplaty by došlo ke snížení vlastního kapitálu společnosti pod výši upsaného základního kapitálu zvýšeného o fondy, které nelze podle zákona o obchodních korporacích nebo stanov rozdělit mezi akcionáře. Jedná se o speciální podmínku pro vyplacení podílu na zisku stanovenou právní úpravou akciové společnosti.[17]

Ad b) Omezení výplaty podílu na zisku je odvislé od tzv. testu insolvence, a tudíž *obchodní korporace nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů, ani na něj vyplácet zálohy, pokud by si tím přivodila úpadek*[18]podle insolvenčního zákona. Dbát na dodržování dikce zákona a s péčí řádného hospodáře vyplácet zisk je povinností statutárního orgánu obchodní korporace, z čehož lze usuzovat na zákaz výplaty zisku statutárním orgánem za splnění podmínek ustanovení § 40 odst. 1 ZOK. Právní úprava testu insolvence je jistou reflexí judikatury Nejvyššího správního soudu České republiky (dále jen: „**NSS**“) v kauze státního podniku OKD, a.s., kdy soud rozhodoval o přípustnosti financování výplaty dividend společnosti akcionářům prostřednictvím smlouvy o úvěru, z jehož zdrojů dividendy vyplácela, jelikož společnost nedisponovala dostatečnými finančními prostředky pro na úvěru nezávislou výplatu dividend. OKD, a.s. argumentovala nemožností výplaty dividend bez získání cizích zdrojů financování, jelikož by bylo nezbytné rozprodat majetek společnosti, což by do značné míry omezilo její podnikatelskou činnost. Je nutno zdůraznit, že úroky a jiné náklady související s úvěrem dosáhly částky 245.244.755 Kč. NSS s podporou zahraniční judikatury zejména polských soudů dospěl k závěru, že se společnost **může zadlužit** ve spojitosti s obsluhou dividendy.[19]

Právo na podíl na zisku je výsostným právem v dispozici společníka, s jehož obsahem může společník disponovat od okamžiku rozhodnutí valné hromady, která po schválení řádné nebo mimořádné účetní závěrky o takovém podílu na zisku rozhodla. Rekodifikace soukromého práva formovala právo obchodních korporací a právnických osob na základě zahraničních právních úprav, nicméně zůstala zachována mnohá pravidla obchodního práva předcházejícího, taktéž v návaznosti na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu České republiky. Koncepční změny zákona jsou dle názoru autora v ne méně než větší míře formovány na základě předchozí právní úpravy, avšak je zřejmý zájem zákonodárce přistupovat k právní úpravě v jistém směru liberálně. Za nešťastný lze považovat přístup Nejvyššího soudu ČR k samotné rekodifikaci a výkladu soukromého práva v korelaci s úmyslem zákonodárce.

Jiří Bálek,
student Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
e-mail: jiri.balek@icloud.com

---

[1] § 31 zák. č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) v platném znění (dále jen: „ZOK“)
[2] PELIKÁN, R. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. Obchodněprávní revue. 9,2012. s. 246.
[3] § 3 odst. 3 ZOK
[4] § 135 ZOK
[5] Podíl základní
[6] § 43 ZOK
[7] Což blíže specifikuje ustanovení § 1879 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen: „NOZ“)
[8] Štenglová, I., Havel, B.,Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 276.
[9] § 212 odst. 1 NOZ
[10] § 190 odst. 2 písm. g) ZOK
[11] Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19. října 1933, sp. zn. Rv II 553/32
[12] Dědič, J., Štenglová, I., Kříž, R., Čech, P.Akciové společnosti. 7., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 246.
[13] BÁLEK, J. Péče řádného hospodáře pod vlivem rekodifikace soukromého práva. EPRAVO.CZ. Praha, 2015. [online]. Dostupné na www, k dispozici >>> zde.
[14] Zejména akcionáře
[15] Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1326/2009
[16] § 161 odst. 4 ZOK
[17] Výkladové stanovisko č. 25 expertní skupiny komise pro aplikaci nové civilní legislativy při ministerstvu spravedlnosti ze dne 9.4.2014. Nutno dodat, že již nebudou vydávána žádná výkladová stanoviska KANCL při Ministerstvu spravedlnosti České republiky, jelikož dle ministra spravedlnosti, Roberta Pelikána, MSP ČR nepřísluší výklad zákona, který je primárně v dikci moci soudní.

[18] § 40 odst. 1 ZOK
[19] Rozsudek NSS ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. 5 Afs 25/2009, Rozsudek Vojvodského správního soudu ve Varšavě ze dne 13. 7. 2007, sp. zn. III Sa/Wa 382/2007

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Pluralita vedoucích odštěpného závodu
- „Těžko na cvičišti, lehko na bojišti“, aneb proč je kvalitní prodejní dokumentace klíčová (nejen) v automotive segmentu
- Územní plán jako klíčový faktor při oceňování pozemků
- Výpis z německého živnostenského rejstříku – kdy ho můžete potřebovat a kde a jak jej získat
- Aktuality ze světa nekalé soutěže
- Podíly pro zaměstnance v obchodních společnostech
- Evidence skutečných majitelů se uzavírá veřejnosti
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku
- Byznys a paragrafy, díl 24.: Digitalizace korporátního práva: EU cílí na snížení administrativy při přeshraničním podnikání
- Oceňování ochranných známek
- Zákon o prověřování zahraničních investic v kontextu nových návrhů Evropské komise